

УДК 368.03:336.76

THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR: ANALYTICAL ASSESSMENT AND VECTORS OF ADAPTATION

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТА ВЕКТОРИ АДАПТАЦІЇ

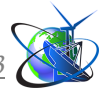
Antypenko N.V. / Антипенко Н.В.*Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics**ORCID: 0000-0003-4132-4709**National Technical University of Ukraine 'Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute'**Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute**Kyiv, 37 Peremohy Avenue, 03056**доктор економ. наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики**Національний технічний університет України «Київський політехнічний**інститут імені Ігоря Сікорського»**Київ, просп. Перемоги, 37, 03056*

Анотація. У статті розглядається сучасний стан та процеси трансформації на українському страховому ринку в умовах повномасштабної війни. Проаналізовано динаміку ключових макроекономічних показників ринку (страхові премії, виплати, кількість операторів) на 2022–2024 роки, що свідчить про глибоке структурне скорочення, зміну продуктового ландшафту та перерозподіл ринкових часток. Визначено основні виклики, спричинені військовими діями, масовою внутрішньою та зовнішньою міграцією, знеціненням активів, обмеженим доступом до перестраховування та процесами девальвації. Висвітлено механізми адаптації та нові тенденції, такі як посилення ролі цифрових каналів, зростання попиту на нішеві продукти (наприклад, кіберстрахування, параметричне страхування) та активізація державно-приватного партнерства у сфері обов'язкового страхування. На основі аналізу обґрунтовано напрямки подальшого відновлення та розвитку ринку, зокрема: розвиток механізмів військового ризику, інтеграція в європейський страховий простір, стимулювання довіри через підвищення прозорості та фінансової стабільності страховиків.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, війна, фінансова стабільність, страхові премії, страхові виплати, кіберстрахування, перестраховування.

Вступ.

Страховий ринок, як чутливий індикатор економічної та соціальної стабільності, з початку повномасштабної російської агресії проти України в лютому 2022 року перебуває під значним трансформаційним тиском. В умовах високої невизначеності, масового знищення активів, гуманітарної кризи та макродестабілізуючих факторів функціонування ринку вимагає глибокого аналітичного розуміння. Ряд дослідників, зокрема Базилюк А.В. [1] та Шаповал Р.М. [2], підкреслюють, що страхова система виконує не тільки компенсаційну, а й соціально стабілізуючу та інвестиційну функції, які мають критичне значення під час економічного відновлення. Водночас дослідження зосереджуються

переважно на короткострокових наслідках 2022 року. Нагальними завданнями залишаються подальша адаптація ринку до поточних викликів, формування нових моделей поведінки учасників та визначення перспективних векторів розвитку. Мета цієї статті — надати комплексну аналітичну оцінку стану страхового ринку в Україні під час війни, визначити ключові виклики та механізми адаптації, а також обґрунтувати стратегічні напрями його трансформації та відновлення.

Основна частина.

1. Макроструктурні зміни на українському страховому ринку (2022-2024).

Початок повномасштабної війни спричинив різке скорочення ринку. За даними Національної комісії з цінних паперів та бірж (НКЦБФР), яка здійснює нагляд за страховим ринком, на кінець 2022 року обсяг страхових премій (без урахування страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів) зменшився на понад 40% порівняно з 2021 роком [3]. Найбільше падіння спостерігалось у сфері добровільного страхування майна, особливо пов'язаного з нерухомістю, транспортними засобами та бізнес-активами в районах активних бойових дій та на окупованих територіях. Кількість активних страховиків зменшилася через анулювання ліцензій, банкрутства або припинення діяльності. Структура ринку змінилася на користь великих гравців з державною участю або іноземним капіталом, які продемонстрували більшу фінансову міцність.

У 2023-2024 роках спостерігалася тенденція до певної стабілізації, але на значно нижчому рівні, ніж до війни. Зростання премій було пов'язане переважно з обов'язковими видами страхування (наприклад, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, страхування медичних працівників) та певними нішевими видами страхування (кіберстрахування, страхування від нещасних випадків для працівників критичної інфраструктури). Динаміка страхових виплат залишається високою через наслідки обстрілу критичної інфраструктури та пожеж, що супроводжують бойові дії.

**Таблиця 1 – Динаміка ключових показників страхового ринку України
(2021-2023 рр.)**

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Загальний обсяг страхових премій (без ОСЦПВ), млрд грн	32.5	19.1	21.8
Темп зміни до попереднього року, %	+12.4%	-41.2%	+14.1%
Обсяг страхових виплат (без ОСЦПВ), млрд грн	12.8	10.5	11.9
Рівень виплат (loss ratio), %	39.4%	55.0%	54.6%
Кількість діючих страхових компаній (на кінець року)	165	132	121

Джерело: узагальнення за даними НКЦПФР та річними звітами страховиків [3, 4]

2. Основні виклики для страховиків в умовах воєнного стану.

- Непередбачуваність та катастрофічні ризики: традиційні актуарні моделі, засновані на статистичних даних мирного часу, більше не є актуальними. Ризики військового руйнування, ракетних ударів та мінних небезпек є системними та важко піддаються кількісній оцінці.
- Криза перестраховування: міжнародні перестраховики значно обмежили або повністю припинили покриття ризиків в Україні, що зменшило фінансові можливості вітчизняних страховиків брати на себе великі ризики та змусило їх збільшити власне утримання.
- Девальвація та інфляція: різке знецінення гривні та висока інфляція спричинили знецінення страхових резервів, номінованих у національній валюті, та ускладнили адекватну оцінку вартості відновлення активів.
- Масові міграційні процеси: внутрішнє переміщення мільйонів людей та їхній виїзд за кордон призвели до змін у географії ризиків, ускладнили адміністрування договорів (особливо у сфері страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів) та зменшили клієнтську базу.

- Складність оцінки збитків: доступ до пошкоджених або тимчасово окупованих територій для проведення експертної оцінки часто є неможливим, що затримує виплати та спричиняє судові спори.

3. Механізми адаптації та нові тенденції. Незважаючи на виклики, ринок демонструє ознаки адаптації:

- Цифровізація та дистанційні послуги: вони стали основним каналом продажів та обслуговування. Розвиваються онлайн-видача полісів, телестраховання та цифрові страхові виплати.
- Переорієнтація продуктових портфелів: зростає інтерес до продуктів, що відповідають новій реальності: кіберстраховання (на тлі хакерських атак), страхування сільськогосподарських культур від військових ризиків, параметричне страхування (виплата при настанні параметричної події, наприклад, вибуху в межах певного радіусу, без тривалої експертизи), страхування працівників критично важливих професій.
- Участь держави та регуляторні ініціативи: Регулятор (НСКК) тимчасово пом'якшив деякі регуляторні вимоги до ліквідності, щоб полегшити тимчасове навантаження. Обговорюється створення державного механізму (пулу або гарантій) для покриття військових ризиків у майбутньому, аналогічного практиці інших країн. Консолідація та фокус на ефективності: страховики оптимізують витрати, зокрема мережу філій, та шукають синергію через об'єднання. Активізувалась розробка нових методологій актуарного оцінювання з урахуванням воєнних факторів.

Висновки.

Таким чином, український страховий ринок пережив глибоку кризу в умовах війни, але демонструє надзвичайну здатність адаптуватися і поступово відновлюватися в нових реаліях. Аналіз дозволяє зробити такі висновки:

1. Ринок пройшов фазу шокового скорочення (2022 рік) і вступив у фазу нестабільної стабілізації (2023–2024 роки) зі зміною структури на користь обов'язкових і спеціалізованих добровільних видів страхування.

2. Основними викликами залишаються неможливість адекватного

перестраховування, катастрофічний характер ризиків, які не можна моделювати стандартними методами, та макродестабілізуючі економічні фактори.

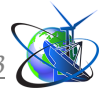
3. Адаптація відбувається шляхом інтенсивної цифровізації, формування нових ніш продуктів (кіберстрахування, параметричне страхування), консолідації ринку та пошуку нових форм державно-приватного партнерства для покриття системних ризиків.

Стратегічними векторами подальшого розвитку повинні бути: розробка національних механізмів управління військовими ризиками, гармонізація законодавства з директивами ЄС для залучення європейських інвесторів і перестраховиків, інвестиції в технології (Big Data, AI) для більш точної оцінки ризиків в нових умовах, а також постійне підвищення фінансової стабільності та прозорості операторів для відновлення довіри споживачів.

Подолання наслідків війни для економіки вимагатиме від страхового ринку активної ролі як інструменту управління ризиками та мобілізації інвестицій. Його успішна трансформація в умовах кризи стане важливою передумовою фінансової стабільності в післявоєнному відновленні України.

Література:

1. Базилюк А. В. Страховий ринок України в умовах суспільних трансформацій: монографія. Київ: КНЕУ, 2021. 320 с.
2. Шаповал Р. М. Вплив макроекономічної нестабільності на фінансову стійкість страхових компаній. *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 56–72.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Аналітичні матеріали щодо страхового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
4. Щорічні звіти діяльності страхових компаній України за 2021-2023 роки. URL: <https://fpk.org.ua> (дата звернення: 15.03.2024).
5. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). The impact of the war in Ukraine on the insurance sector. 2022. URL: <https://www.eiopa.europa.eu> (дата звернення: 15.03.2024).

References:

1. Bazyljuk, A.V. (2021) *Strahovij rink Ukraïni v umovah suspil'nih transformacij* [Insurance market of Ukraine in the conditions of social transformations]. Kiev: KNEU. (in Ukrainian)
2. Shapoval, R.M. (2023) 'Vpliv makroekonomichnoï nestabil'nosti na finansovu stijkist' strahovih kompanij' [The impact of macroeconomic instability on the financial stability of insurance companies], *Finansi Ukraïni* [Finances of Ukraine], 4, pp. 56–72. (in Ukrainian)
3. National Securities and Stock Market Commission (NSSMC) of Ukraine (2024) *Analitichni materialy shhodo strahovogo rinku* [Analytical materials on the insurance market]. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua> (Accessed: 15 March 2024). (in Ukrainian)
4. Federation of Employers of Ukraine (FEU) (2024) *Shhorichni zviti dijal'nosti strahovih kompanij Ukraïni* [Annual reports of Ukrainian insurance companies]. Available at: <https://fpk.org.ua> (Accessed: 15 March 2024). (in Ukrainian)
5. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) (2022) *The impact of the war in Ukraine on the insurance sector*. Available at: <https://www.eiopa.europa.eu/document-library/other/impact-war-ukraine-insurance-sector> (Accessed: 15 March 2024).

Abstract. *The article examines the current state and transformation processes in the Ukrainian insurance market in the context of full-scale war. It analyses the dynamics of key macroeconomic indicators of the market (insurance premiums, payments, number of operators) for 2022–2024, which indicate a profound structural decline, changes in the product landscape, and a redistribution of market shares. The main challenges caused by military actions, mass internal and external migration, asset depreciation, limited access to reinsurance, and devaluation processes are identified. Adaptation mechanisms and new trends are highlighted, such as the strengthening of the role of digital channels, growing demand for niche products (e.g. cyber insurance, parametric insurance) and the intensification of public-private partnerships in the field of compulsory insurance. Based on the analysis, directions for further recovery and development of the market are substantiated, in particular: development of military risk mechanisms, integration into the European insurance space, and stimulation of trust through increased transparency and financial stability of insurers.*